

23/5

24/5

Spelet inskränkes inte till Sverige och Norge, även Danmark skall vara med (för fem år sedan skulle Sverige försvara också Finland och Island). Alltså, Sverige och Norge skall, för att använda utrikesministerns ord, "fridlysa" även Danmark genom löfte om försvar mot alla angrepp. På denna punkt tycks även de mest välsinnade bli oroliga. Det är svårt att inbilla någon att låt oss säga en rysk aktion mot Danmark skall avvärjas genom svenska och norska arméer. I praktiken kan därför ett nordiskt försvarsförbund blott bli ett förbund mellan Norge och Sverige. Men vad innebär det för Danmarks räkning? Helt enkelt att Danmark på grund av sina grannländers politik ställs utanför västeuropeisk samverkan utan att vinna ett uns av ökad säkerhet genom den samnordiska aktionen.

Det ödesdigra i den svenska statsledningens politik består alltså icke blott i att Sverige icke får förbereda en betryggande samverkan, utan att Norge och Danmark bringas i samma läge — vad det sistnämnda landet beträffar utan någon som helst kompensation. Och denna manöver utföres under åberopande av de nordiska folkens samhörighet.

Sakskalet för denna politik tryter. För att konstatera hur totalt de tryter bör man läsa statsrådet Vougts inlägg — hr Vougt, alltid följsam och litet för ivrig att springa i den rörelseriktning som dagens husbonde anvisar, är ju för närvarande den aktivaste uttolkaren av regeringens utrikespolitik. Det numera oftast framförda argumentet är en hänvisning till opinionen. Isoleringens försvarare upphör inte att

förkunna att deras egentliga stöd är den massföreställning om isolationismens värde för freden som de själva gör allt för att sprida.

Varpå beror då den officiella svenska hållningen? En synpunkt som mera skymtar än utföres går ut på att vårt avståndstagande från samverkan hjälper Finland; Ryssland skulle ockupera Finland om vi inte hölle oss på mattan. Det är ytterst osäkert om detta argument har någon som helst sanningskärna. Lika väl kan det påstås att en nordisk anslutning väster ut skulle vara ägnad att stärka västmakternas vilja att bevara Finlands oberoende och att endast på denna väg detta oberoende för framtiden står att rädda.

Det ryska avtalet

var ett misstag, detta erkännes ärligt av Aftontidningen. "Det finns numera knappast någon som inte inser att vi förtagit oss." Tidningen tillägger emellertid: "Men det fanns ingen som insåg det när det skedde." Tidningen gör sig här skyldig till en ovanligt flagrant osanning. Vill den verkligen förneka att oppositionspartierna med skärpa kritiserade avtalets utformning och kreditens belopp? Vill den rent av förneka att Dagens Nyheter jämte en rad andra tidningar krävde avtalsförslaget förkastande och att denna linje även följdes av ett antal riksdagsmän ur oppositionen? Den ståndpunkt som Dagens Nyheter från början intagit har visat sig riktig; det är förklarligt att regeringspressen nu ej vill erkänna det — antingen förnekar man, såsom Morgon-Tidningen, avtalets misslyckande eller bestrider man, såsom Aftontidningen, notoriska fakta från avtalsdebatten för två år sedan.

Ryssavtalet försvaras

Medan Aftontidningen erkänner att rysskrediten var ett misstag, försvaras samma kredit med stor iver av Morgon-Tidningen. Dess argument — framförda med en nervös oro som väcker deltagande — bör än en gång granskas.

En synpunkt är att den tidigare kritiken av avtalet varit överdriven. Eftersom de svenska företagens själva får träffa avslut inom kreditens ram, var avtalet, säger man, icke farligt, ty det förutsåg en anpassning efter näringslivets möjligheter. "Någon katastrof för nationen kan icke uppstå ur en handelsupp-görelse med denna konstruktion." Den sist citerade satsen är riktig. Ingen har heller talat om en "katastrof för nationen". Vad som påstås är att avtalet varit ett stort misstag, att det även efter den nödvunna begränsningen innebär en svår belastning för de svenska konsumenterna. Men Morgon-Tidningen synes mena att avtalet är bra, blott det ej leder till katastrof. Så långt har man kommit på det håll där avtalet för något över ett år sedan prisades som en stor statsmannagärning. Det är en pinsam anspråkslöshet.

I övrigt är emellertid tidningens refererade uttalanden felaktiga. Regeringen fastslog vid avtalets ingående att hela krediten borde utnyttjas; beryktade är dåvarande handelsministerns ord att de svenska företagen var "moraliskt förpliktade" att genomföra avtalet. Denna ursprungliga plan har helt enkelt icke kunnat genomföras. Om detta påstås vara regeringens förtjänst, är det riktigt endast såtillvida som regeringens vanstyre varit en huvudorsak till den försämring av Sveriges läge som gjort avtalets fullgörande omöjligt. Är det detta som avses?

Vidare erinras om att en medarbetare i Dagens Nyheter, hr Lindberger, i en engelsk tidskrift uttalat att importregleringen på våren 1947 icke berodde på kreditgivning till Ryssland. Det antydes att denna uppfattning aldrig fått komma till synes i Dagens Nyheter. Tvärtom, den är självfallet riktig såtillvida som ryssavtalet för ett år sedan endast verkade genom den skugga det kastade över framtiden; vid denna tidpunkt hade avtalet icke alls börjat tillämpas. Detta påpekande som ingen bestrider eller bestritt blir ett stort nummer i Morgon-Tidningens försvar för avtalet — så svag är tidningens position.

Kostligast är dock den tredje punkten i framställningen. Den bör citeras i sin helhet:

Aven med ett årligt handelsutbyte med Sovjetunionen på 300 miljoner skulle endast 8,6 proc. av vår handel gå öster ut. Till Storbritannien gick före kriget 24,2 proc. och till Tyskland och USA 15,6 respektive 11,1 proc. Dessa siffror visar hur orimliga beskylningarna för snedbelastning i samband med ryssavtalet är. Tvärtom innebär en ökning av handeln öster ut att en uppenbar snedbelastning jämnas ut. Detta vågar Dagens Nyheter icke säga sin läsekrets.

Tankegången bakom dessa saker är fantastisk. Man beaktar inte att Ryssland på grund av hela näringslivets speciella inriktning i förhållande till landets storlek sedan årtionden haft en ojämförligt mindre utrikeshandel än t. ex. England och Tyskland. Man beaktar inte att normal handel innebär att man köper och säljer varor på den marknad som erbjuder de bästa villkoren. Man beaktar inte ens att handel brukar ske mot kontant betalning kontrahenterna emellan. Resonemanget utmynnar i tanken att Sverige av några slags principskäl är skyldigt

att till Ryssland sända ungefär lika mycket varor som till andra stora länder, oberoende av om det sker mot betalning eller på kredit, oberoende av om vi också får köpa i Ryssland och oberoende av om vi har bättre exportmöjligheter på annat håll.

Det är det centrala i det svenska regeringsorganets försvar för avtalet. Från de givna utgångspunkterna — i och för sig totalt absurda — är det ett hållbart försvar. Slutsatsen blir: det är bra att vi till Ryssland på kredit sänder varor som vi behöver i Sverige eller skulle kunna sälja kontant till andra länder. Det är bra att svenska folket får "dra in svängremmen" för att tillgodose ryska behov. Det enda felaktiga är att vi inte sänder mer, trots att vi nu levererar vad som motsvarar allt som sparas genom bensin- och kafferansonering. Att ett sådant besked kan ges av regeringsorganet i en demokratisk stat visar obegränsat förtroende till väljarnas följsamhet.

D.N.
26/5 1948

Framstegslinjen i USA

Kampen mot rasmötsättningar och rasförtryck i USA har aldrig varit så energisk och så framgångsrik som under de senaste åren. Det patos för tolerans och demokrati som uppstår det amerikanska samhället förbinds med känslan av att USA, folkstyrelsens värnare framför andra, på alla områden måste praktiskt tillämpa dess principer inom det egna landet. Truman har på denna punkt visat minst lika stor kraft och djärvhet som Roosevelt. Han har godtagit det kommittéförlägg om åtgärder för likställighetens genomförande som framlades i höstas och i anslutning härtill rekommenderat ny lagstiftning av genomgripande art. Bland annat gäller det att ge unionsmyndigheterna rätt att direkt eller genom kontroll över de delstatliga organen ingripa mot lynching och andra former av rasförjelse samt att genom unionella föreskrifter trygga möjligheten att få anställning oberoende av ras, religion och nationalitet.

De förbättringar som kommit till stånd beror till stor del på de unionella domstolarnas alltmera liberala lag- och grundlagstolkning. Det är genom utslag av högsta domstolen som den allmänna rösträtten i Syd-

staterna håller på att förvandlas till en realitet även för negrernas vidkommande och som jämlikhet i fråga om undervisning och annan utbildning i stor utsträckning genomförts.

Under året har flera domstolsutslag av betydelse i rasfrågan avkunnats. I januari fällde den högsta unionsdomstolen en dom, närmast gällande staten Oklahoma, som gick längre än någon tidigare i fråga om precisering av grundsatsen att negrer på alla stadier — från småskolor till universitet — måste ha samma rätt till utbildning som vita. Högsta domstolen i North Carolina har — i anslutning till ett tidigare utslag av den högsta unionsdomstolen — upphävt en dödsdom som avkunnats över en neger under hänvisning till att den jury som dömd honom uteslutande bestod av vita; resultatet härav är att rättegången måste göras om.

Ojämförligt viktigast är likväl den högsta unionsdomstolens nyligen avkunnade dom beträffande kontraktsbestämmelser som avser att förhindra uthyrning eller försäljning av våningar och hus till personer av viss ras, nationalitet eller religion. Detta utslag har med all rätt betecknats som en historisk händelse.

Sedan länge och särskilt under de senaste årtiondena har det varit vanligt att i hyres- och köpekontrakt införa en bestämmelse om att huset, respektive våningen, icke i framtiden får överlåtas till medlemmar av vissa grupper — framför allt negrer, i mindre omfattning japaner, indianer, mexikaner, italienare, judar osv. Bestämmelser av denna art har varit en starkt medverkande orsak till uppkomsten av för vissa raser reserverade stadsdelar (ghetton) och till svårigheterna för exempelvis judar och negrer att få hyggliga bostäder. Det har beräknats att dylika kontrakt gäller tiotals miljoner våningar och hus; i Chicago anses åttio procent av stadens bostäder vara uthyrda eller försälda enligt

sådana regler; vissa undersökningar tyder på att under senare år de restriktiva föreskrifterna införts i omkring nittio procent av alla avtal i USA över huvud. Frågan om dessa avtalsreglers giltighet har blivit allt livligare diskuterad, och den betecknas t. ex. av den nyss nämnda kommittén för medborgerliga rättigheter som en av de viktigaste i hela rasproblemet. De lägre domstolar som hittills haft saken under behandling har förklarat de restriktiva klausulerna legalt giltiga.

Högsta domstolen har nu intagit den motsatta positionen. Vid avkunnandet av en rad likartade mål har den enhälligt — några domare hade sagt sig vara jäviga och deltog ej i avgörandet — deklarerat att avtalsbestämmelserna i fråga strider mot den artikel i unionsförfattningen som garanterar lika rättsskydd för alla. Detta innebär att det hädanefter blir omöjligt att återropa en restriktiv klausul inför domstol. En person som uthyr en våning eller säljer ett hus kan naturligtvis i praktiken utesluta exempelvis negrer, men varje avtalsmässigt uteslutande av vissa grupper blir olagligt. Den principiella segregationen har därmed utdömts, och det finns intet tvivel om att de praktiska konsekvenserna härav blir betydande.

Den stora seger detta innebär för likställighetskravet underströks av andra omständigheter. Av de sex advokater som uppträdde mot de restriktiva klausulerna var fyra negrer. Bakom dem stod en rad stora organisationer, såsom juristernas och krigsdeltagarnas nationella föreningar. Utslaget, skriver den radikala tidskriften PM, "bekräftar på ett glänsande sätt demokratins verkliga styrka och storheten i detta lands jämlikhetstradition".